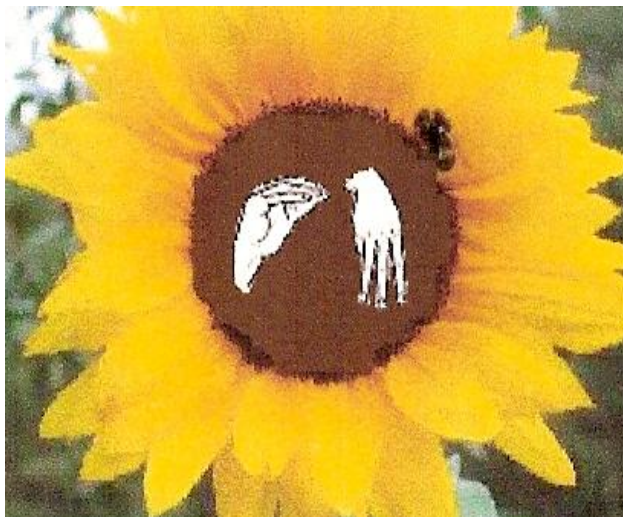

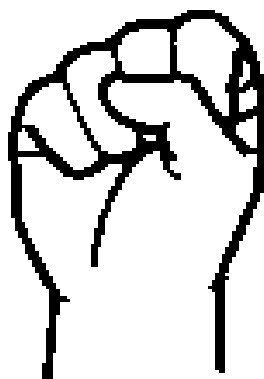

**ІНСТИТУТ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ
ЛАБОРАТОРІЯ ЖЕСТОВОЇ МОВИ**

**ЖЕСТІВНИК
«УКРАЇНСЬКА ЖЕСТОВА МОВА»**

**РОЗДІЛ
КІНЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЖЕСТОВОЇ МОВИ
ЧАСТИНА ПЕРША**

УДК 81'221.2-021.321

У розділі “Кінетичні особливості української жестової мови” (Частина перша) навчального посібника - Жестівника української жестової мови представлено досвід лінгвальної теоретичної розвідки щодо відбору, аналізу, пояснення і представлення жестів сучасної природної жестової мови глухих України.

У Чащині першій презентовано перелік жестових одиниць за першою конфігурацією по системі: від першої локалізації до восьмої (одноручні прості, одноручні складні, дворучні з однаковою та різною конфігурацією). Охарактеризовано жестові одиниці за ідентифікаційними ознаками - кінетичними складовими (локалізація(ії), напрям та характер руху, немануальний компонент), групи жестів за утворенням, які системно презентовано словесним описом та фотозразком.

Матеріали можуть використовуватися при читанні лекцій, практичних занять з предметів “Українська жести́ва мо́ва”, “Сурдолінгвістика”, “Кінетичні особливості української жестової мови” перекладачам жестової мови, сурдопедагогам, батькам нечуючих осіб, філологам, вчителям УЖМ.

Рецензенти:

кандидат педагогічних наук, доцент - Гроза Е.П.

голова ЦП УТОГ — Чепчина І.І.

перекладач жестової мови, Заслужений працівник соціальної сфери — Іванюшева Н.В.

КІНЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЖЕСТОВОЇ МОВИ (НА ПРИКЛАДІ КОНФІГУРАЦІЇ).

Анотація

У розділі Жестівника української жестової мови представлено перелік жестових одиниць конфігурації по системі від першої локалізації до восьмої (одноручні прості, одноручні складні, дворучні з однаковою та різною конфігурацією). До фотозразків жестових одиниць додано характеристику жесту за кінетичними особливостями (локалізація, напрям руху, характер руху, вираз обличчя, походження).

Ключові слова: жестівник, домінуюча рука, пасивна рука, напрям руху, характер руху, конфігурація, локалізація, перелік, жести одна одиниця, кінетичні особливості, фотозразок.

Аннотация

КИНЕТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ УКРАИНСКОГО ЖЕСТОВОГО ЯЗЫКА

(НА ПРИМЕРЕ КОНФИГУРАЦИИ)

В разделе Жестовика украинского жестового языка представлен список жестовых единиц по конфигурации , которые расположены от первой локализации до восьмой (одноручные простые, одноручные сложные, двухручные с одинаковой и разной конфигурацией). К фотопримерам жестовых единиц присоединена характеристика жеста по кинетическим особенностям (локализация, направление движения, характер движения, выражение лица, происхождение жеста, группа жестов).

Ключевые слова: жестовик, доминирующая рука, пассивная рука, направление движения, характер движения, конфигурация, локализация, список, жестовая единица, кинетические особенности, фотопример.

Abstract

Kinetic features of the Ukrainian Sign Language

(configuration)

The section of the sign dictionary Ukrainian Sign Language has a list of the sign configuration units of . Sign units (single-handed simple, single-handed complex, single-handed folded, two-handed with the same and different configuration) are systematically located from the first to the eighth localization. To the photo samples of the sign unit a sign characteristic is added of the kinetic features (localization, direction of the hand (hands), the nature of the movement, the origin of the sign, the face expression).

Keywords: sign dictionary, Ukrainian sign language, configuration, list, sign unit, kinetic features, photo sample.

ЛОКАЛІЗАЦІЯ	одноручні прості
I	
I - II	ГРІХ
II	ПАМ'ЯТАТИ
II - III	АБСУРД, НЕВІРНИЙ ВЧИНОК, ПРОСТУПОК
II-III	ДАРНИЦЯ
III	БАБА, БАБУСЯ
III	СТАРІСТЬ, СТАРИЙ
III	МОСКВА
III	МОРОЗ
III	КІЛЬЦЕ ДИТЯЧЕ
III	МОВЧАТИ, МОВЧАНКА, МОВЧАННЯ, МОВЧАЗНИЙ, НЕ ГОВОРИТИ, ЗАМОВКНУТИ
III	МІКРОФОН
III	ПОДЯКА, ДЯКУВАТИ, ВДЯЧНІСТЬ
III	ВДАРИТИ В ОБЛИЧЧЯ
III	ДІД, ДІДУСЬ, ДІДУГАН
III	СТАРОСТА. ДОРОСЛИЙ. СТАРШИЙ
V	АЛГЕБРА
V	ВІЙСЬКОВИЙ, АРМІЯ
V	ПИВО
V	ПЕРЕМОГА
	ГОВОРИ-ГОВОРИ
V	ЖАЛЬ, ЖАЛІТИ, ЖАЛІСЛИВИЙ, НА ЖАЛЬ

V	ЗЛИЙ, ЗЛІСТЬ, РОЗДРАТУВАННЯ, ДРАТІВЛИВІСТЬ, ЗЛОСТИВИЙ, ЛЮТИЙ, ЗЛИТИСЯ, СЕРДИТИСЯ, СПЕРЕСЕРДЯ, ЛЮТО
V	МИТИ СЕБЕ
V	СЕРЦЕБИТТЯ
V	ТЕРАПЕВТ
VI	ГРУША
VI	ВІДРО
VII	ДРУГ, ТОВАРИШ
VII	ДРУЗИ, ТОВАРИШІ
VII	ТРИКОТАЖ
VII	ПОРТФЕЛЬ, ВАЖКІСТЬ
VII	ПРОСУВАТИ
VII	ШТОВХАТИ
VII	ПИЛКА, ПИЛЯТИ
VII	МОЛОТОК
VII	ВИТИРАТИ
VII	МИТИ (КОГОСЬ)
VII	ПЕЧАТКА, ШТАМП
VII	ТОКАР
VII-V	КУРТКА
ОДНОРУЧНІ СКЛАДНІ	
VI	ЙОКНУЛО В СЕРЦІ
III	НЕЖИТЬ
III	СКУЧАТИ
III	ПОЧЕРВОНІТИ, ЗАШАРІТИСЯ
III	ЗВИЧКА. ЗВИКАТИ
IV-VII	ДЕФЦИТ
VII	ВЗЯТИ, ОТРИМУВАТИ
	ЗАБИРАТИ
дворучні з однаковою конфігурацією	

I	
II	ЗАБИТИ БАКИ
II – III	ШАПКА
II-III	БАРАН
III - IV	ВИРВАТИ
IV	АБСУРД, НІСЕНІТНИЦЯ, БРЕХНЯ, КАЗНА ЩО, НЕПРАВИЛЬНО
IV	БОКС, БОКСЕР, БОКСУВАТИ
V - VI	ПРАЦЮВАТИ ВАЖКО, ПАХАТИ. ГУПАТИ
V - VI	ЗАРЯДКА
V-VI	ВАННА
V - VI	РОБИТИ ГРШЕ
V - VII	КОВАЛЬ
V - VII	ДВІРНИК
VI	БОЙОВИК, БОЙОВИЙ
VI	ВЕРБЛЮД
VI	ВІДВАГА, МУЖНІСТЬ, ГЕРОІЗМ, ХОРОБРІСТЬ, СМЛИВІСТЬ, ГЕРОЙ, ГЕРОЙСТВО, ПОДВИГ
VI	МОЛОТОК, ПРИБИТИ, ПРИБИВАТИ
VI	РОБИТИ ГРШЕ, ФІЗИЧНИЙ ПРЕСИНГ, ПРИБИТИ
VI	ЗАТРИМКА, ЗАТРИМАТИ
VI	КАМІНЬ. КАМІННЯ. ДУРНИК
VI	ГРЕБЛЯ вид спорту
VI	ПРАВО
VII	СУХО, СУХИЙ, ВИСОХНУТИ
VI	ЗАХИЩАТИ МЕНЕ, МІЙ ЗАХИСТ
VI	ЗАХИЩАТИСЯ
VI - VII	ЗАХИСТ, ЗАХИЩАТИ (КОГОСЬ)
VII	ОДИН З ОДНИМ, ТОВАРИШ З ТОВАРИШЕМ, ДРУГ З ДРУГОМ
VI	БІЙКА, БИТИ КОГОСЬ
VI	МОЖНА
VI	МОЖЛИВО
VI	ЗІТКНУТИСЯ, СТИКАТИСЯ, ЛОБ В ЛОБ

VI	ТУГОДУМ, ЗАГАЛЬМОВАНА ЛЮДИНА. ВАЖКА РОЗМОВА. ВАЖКА НОША (валіза, багаж тощо) ПРОФЕСІЙНО, ДОБРЕ, МАЙСТЕРНО
VI	АПТЕКА
VI	ЗИМА, ЗИМНО
VI	ЗЛАМАТИСЯ, ПОЛАМАНИЙ
VI	РОБОТА, РОБИТИ ФІЗИЧНО
VI	КАВА. КОРИЧНЕВИЙ. МОЛОТИ (ПЕРЕЦЬ, КАВУ)
VI	СМАЧНОГО (ПОБАЖАННЯ ПРИЄМНОГО АПЕТИТУ)
VI	КІСТКИ
VI	БАНЯ
VI	ШОК
VI	СТАРАТИСЯ
VI	БОЯТИСЯ
VI	ВОДІЙ
VI	КУПЕ
VI	ПАПР.
VI	ПРАТИ
VI- VII	ЛИЖІ. ХОДИТИ НА ЛИЖАХ
VII	ГАЛЬМУВАТИ, ЗУПИНЯТИ
VII	ЗУПИНКА, СТОП (ДОРОЖНІЙ ЗНАК
VII	ЗВІЛЬНИТИСЯ ВІД ПЕРЕСЛІДУВАННЯ
VII	НАСИЛЛЯ. ЗГВАЛТУВАННЯ
VII	ПРАВА
VII	СТРОГИЙ ВИМОГЛИВИЙ
VII	ПРИБИРАЛЬНИЦЯ
VII	МОТОЦИКЛ
VII	ВЕЛОСИПЕД
VII	БІГТИ
VI	РВАТИ
дворучні складні з різною конфігурацією	
III - VII	ПІДТВЕРДИТИ (НЕЙТРАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ)

II	БУЙВОЛ
III - VII	ПІДТВЕРДИТИ (ОСТАТОЧНО)
III - VII	ВБИВСТВО
III - V	МАМОНТ
III - VII	ЗАПАМ'ЯТАТИ
III - VI	НІЧ
III - VII	БЕЗ ТОЛКУ
V	ЗБРОЯ
VI	ЗДОРОВ'Я
VI	СКОРОЧЕННЯ, СКОРОТИТИ
VI	ЗБИРАТИ
VI	БАЗА, ОСНОВА
VI	АВТОРИТЕТ
VI	ПРОСУВАТИ
VI	АСФАЛЬТ
V - VII	АТЕСТАТ, ПОСВІДЧЕННЯ, СВДОЦТВО
V - VII	ДРУКУВАТИ, ТИПОГРАФІЯ
V - VII	ВОЛОССЯ ХВОСТОМ
VI - VII	АРЕНДА
VI-VII	ТОВКТИ. ТОВКАЧИК
VI-VII	ХОЛОДИЛЬНИК
VI-VII	ПРАЛЬНА МАШИНА
VII	РЕДАКТОР, РЕДАГУВАТИ, РЕДАКЦІЯ
VII	ДОКУМЕНТ
VII	ДРУКУВАТИ
VII	ВБИВЦЯ
VII	ВБИВСТВО
VII	ЗГАЯТИ ЧАС
VII	ОФІЦІАНТ
VII	СПІЙМАТИ
VII	АДВОКАТ
VII	ІНФАРКТ
VII	ВИГРАТИ. ВИГРАШ

VII	ЧИСТИТИ ЩОСЬ
VII	ПРАСКА. ПРАСУВАТИ
VII-VI	ЖЕСТОВЕ ІМ'Я
	<p>ГРІХ Одноручний простий.</p> <p><i>Конфігурація</i> з <i>I локалізації</i> переходить у <i>II</i> – зверху діагонально вниз збоку домінуючої руки.</p> <p><i>Характер руху</i> – плавний, різкий, без торкання до лоба.</p> <p><i>Штучний жест.</i> вираз обличчя – осудливий.</p>
	<p>АБСУРД, НЕВІРНИЙ ВЧИНОК, ПРОСТУПОК Одноручний, простий.</p> <p><i>Конфігурація</i> з <i>II локалізації</i> переходить у <i>III локалізацію</i>.</p> <p><i>Напрямок руху руки у лікті</i> – зверху вниз збоку домінуючої руки перед обличчям.</p> <p><i>Характер руху руки у лікті</i> – плавний, різкий.</p> <p><i>Штучний калькований жест</i> (утворений від початкової дактилеми слова, що відповідає зазначеній конфігурації).</p> <p>Вираз обличчя – непорозуміння, осудливий.</p>

	<p>КІЛЬЦЕ ДИТЯЧЕ <i>Одноручний, простий.</i></p> <p><i>Конфігурація</i> + рука зігнута у лікті.</p> <p>III локалізація без торкання до обличчя.</p> <p>Напрямок руху ліктя руки – вгору вниз.</p> <p>Характер руху ліктя руки – кількарізний.</p> <p>Наслідувальний жест (утворений від імітації процесу гризіння кільця малям).</p> <p>вираз обличчя – радісний.</p>
	<p>ВІЙСЬКОВИЙ, АРМІЯ (за КРАЄВСЬКИМ) <i>Одноручний, простий.</i></p> <p><i>Конфігурація</i> + рука зігнута у лікті.</p> <p>V локалізація з торканням до тіла.</p> <p>Напрямок руху – до себе, вперед назад.</p> <p>Характер руху – зігзагоподібний, повторний.</p> <p>Наслідувальний жест (утворений від імітації притискання зброї до себе – військової пози).</p> <p>вираз обличчя – поважний.</p>

ТРИКОТАЖ

Одноручний, простий.

Початкова позиція: Конфігурація

(долоня повернена до співбесідника) + рука зігнута у лікті.

Кінцева позиція: Конфігурація

(долоня повертається вправо).

Нейтральна локалізація.

Напрямок руху – збоку до середини, горизонтальний.

Характер руху – плавний, повторювальний.

Наслідувальний жест (утворений від імітації виходу тканини з верстата).

вираз обличчя – нейтральний.

ЙОКНУЛО В СЕРЦІ

Одноручний, складний.

VI локалізація. Рука у конфігурації

знаходиться на рівні серця, долонею спрямована вниз,

розкривається у конфігурацію ,

знову закривається у попередню

конфігурацію .

Характер руху – ритмічний, послідовний, чіткий.

Символічний жест, утворений з уявлення про ритмічну роботу серцевого м'яза.

вираз обличчя – стурбований, хвилюючий.

АБСУРД, НІСЕНІТНИЦЯ, БРЕХНЯ, КАЗНА ЩО,

НЕПРАВИЛЬНО (інформація, яка не відповідає дійсності).

Дворучний з однаковою конфігурацією.

Обидві руки у конфігурації , чітко знаходяться по різні боки **IV локалізації**.

Напрямок рухів у ліктях обох рук – збоку до середини, одночасні.

Характер рухів обох рук – плавні, повторні, без торкання до торсу).

Імітаційний жест (утворений від імітації процесу надходження неправдивої інформації, яка заперечується під час сприймання). вираз обличчя – заперечний, неприйнятливий.

ЗАХИСТ, ЗАХИЩАТИ (КОГОСЬ)

1. на позначення дії охорони кого-, що-небудь від нападу, замаху, удару, ворожих, небезпечних і т. ін. доконаного виду минулого, теперішнього, майбутнього часу доконаного виду минулого, теперішнього, майбутнього часу.

Дворучний з однаковою конфігурацією.

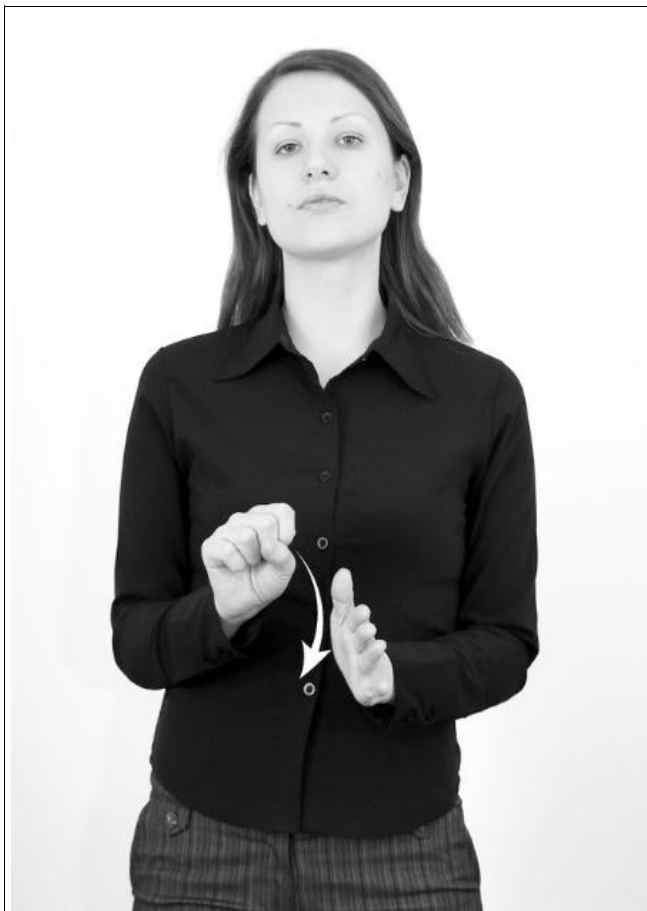
Обидві руки у конфігурації , чітко знаходяться перед торсом у **VI локалізації** приблизно на однаковій відстані (до 5 см) від торсу (без торкання до нього), долоні спрямовані до співбесідника.

Напрямок рухів у ліктях обох рук – від себе вперед, діагональний, одночасний, опускання відбувається приблизно на до 45°. Кінцева локалізація рук – **VII**.

Характер рухів у ліктях обох рук

	<p>– різкий, стримувальний, разовий). <i>Опосередковано-символічний жест</i> (утворений від імітації процесу стримування когось). вираз обличчя – рішучий, небайдужий.</p>
	<p>АСФАЛЬТ 1) Чорна смолиста маса природного походження або штучно виготовлена з бітуму і тонкоподрібнених мінеральних матеріалів. 2) Шлях, тротуар, покриті цією масою. <i>Дворучний з різними конфігураціями.</i></p> <p><i>Домінуюча рука</i> у конфігурації зігнута у лікті, чітко знаходиться перед собою у <i>VI локалізації</i> на другій руці зверху. <i>Напрямок руху домінуючоїруки</i> – від себе за годинниковою стрілкою, горизонтальний. <i>Характер руху</i> – круговий, плавний.</p> <p><i>Пасивна рука</i> у конфігурації статична, долоня спрямовується вгору. <i>Імітативний жест</i> (утворений від імітації процесу заасфальтовування горизонтальної поверхні). вираз обличчя – нейтральний.</p>

ВБИВЦЯ (особа)

Дворучний з різними конфігураціями

Домінуюча рука у конфігурації зігнута у лікті, чітко знаходиться перед собою у **VII локалізації** стукається об долоню пасивної руки, яка знаходиться у **цій же локалізації**.

Напрямок руху домінуючої руки – зверху вниз.

Характер руху – напівкруговий з торканням до долонної частини пасивної руки).

Пасивна рука у конфігурації статична, долоня спрямовується вбік до активної руки.

Імітаційний жест (утворений від імітації процесу позбавлення людини життя).

вираз обличчя – серйозний, рішучий, вирішальний.

ОФЦІАНТ (міжнародний)

Дворучний з різними конфігураціями

Домінуюча рука у конфігурації зігнута у лікті, чітко знаходиться перед собою у **VII локалізації**, долонним боком спрямована до себе.

Напрям руху домінуючої руки – від себе до співбесідника, розвертаючи долоню вгору поза пасивною рукою.

Характер руху – плавний, напівкруговий, без торкання до пасивної руки.

Пасивна рука у конфігурації статична, розташовується горизонтально перед торсом на рівні талії, долоня спрямовується до себе.

Імітаційний жест (утворений від імітації носіння рушника офіціантом у закладі харчування). вираз обличчя – нейтральний, констатувальний.

ЗГЯЯТИ ЧАС

Дворучний з різними конфігураціями

Домінуюча рука у конфігурації зігнута у лікті, чітко знаходиться перед собою у **VII локалізації** стукається об долоню пасивної руки, яка знаходиться з протилежного боку у **цій же локалізації**.

Напрямок руху домінуючої руки – збоку до середини, горизонтальний, зустрічний.

Характер руху – різкий, з'єднувальний.

Пасивна рука у конфігурації статична, долоня спрямовується вбік протилежної руки.

Символічний жест (утворений від візуального сприйняття удару важеля у настінному годиннику). вираз обличчя – серйозний, констатувальний.

Список використаних джерел:

1. Гейльман И. Ф. Ваш друг – жестика. / Иосиф Флорианович Гейльман/ Издание доп., с уточнениями. – Санкт-Петербург: ВОГ, 2003. – 173 с.
2. Географічний жестівник : континенти, країни, міста. С. Кульбіда, І. Чепчина та ін. — Посібник. — Київ: СПКТБ УТОГ. 2014. — 96 с.
3. Димскис Л. С. Изучаем жестовый язык: учеб. пособие [для студ. дефектол. фак. высш. пед. учеб. заведений.] / Лидия Димскис. – М., 2005. – 128 с.
4. Димскис Л. С. Пропедевтика изучения письменной системы жестового языка / Л. С. Димскис // Дефектология – 2003. – № 2 – С. 9 – 21.
5. Дятлова К., Заварницький Д. Словник жестової мови: церковна лексика на CD, відеокаста. К. Дятлова, Д. Заварницький. -К.: «Видавництво «Глас», 2006.
6. Жест. Відео на CD. – Ч.1, 2.- К.: ТОВ „Республіканський навчально-науковий центр ДІНІТ, 2005.
7. Жестова мова по-білоруськи. С Кульбіда.- Наше життя. 2006. - № 3. - С.3-4.
8. Зборовська Н., Кульбіда С. Особливості лінгвістичного дослідження української жестової мови у доробку Р.Г.Краєвського.- Наталія Зборовська, С. Кульбіда.- Жестова мова й сучасність: Збірник наукових праць. – Вип. 2.- Київ, 2007.- С.197 – 210.

9. Иванюшева Н.В. Мимико-жестикуляционная речь. Наталия Васильевна Иванюшева // под. ред. М. И. Неплюй. - К.: Науковий світ, 1968. – 290 с.
10. Иванюшева Н.В. та ін. Український тематичний відеословник жестової мови: Навчально-методичний посібник у 3 CD. – К.: Київська організація УТОГ, Культурний центр УТОГ, Українсько-Канадський Альянс для глухих і слабочуючих, 2003.
11. Иванюшева Н.В., Кульбіда С.В. Українська жстова абетка. Н. Иванюшева, С. Кульбіда. - Науково-метод. посібник (доп. і доопр.). – Київ: ТОВ «Київська Русь», 2005.- 64 с.
12. Краєський Р. Г. Мова жестів глухих. Рудольф Генріхович Красевський. Посібник. – К.: «Радянська школа», 1964. – 219 с.
13. Корпус 15 тисяч жестових одиниць української жестової мови. [електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.spreadthesign.com/ua>.
14. Кульбіда С.В. Жест як елемент жестикуляції. Локалізація – компонент жесту / С.В. Кульбіда // Жстова мова й сучасність: збірник наукових праць. – 2010. – Вип. 5. – С. 159 – 175. <http://lib.iitta.gov.ua/1980/>
15. Кульбіда С.В. Жест як основний компонент жестової мови. С. Кульбіда. - Жстова мова й сучасність : зб. наук. праць. – К.: Науковий світ, 2010. – Вип. 5. – С. 159 – 175.
16. Кульбіда С.В. Конфігурація — компонент жесту. С. Кульбіда. ... К., 2017.- 15 с.
17. Кульбіда С. В. Теоретико-методичні засади використання жестової мови у навчанні нечуючих : монографія / С. В. Кульбіда. - К. : Поліпром, 2010. - 503 с.
18. Кульбіда С.В. Українська дактилологія : науково-методичний посібник. - С. Кульбіда. - К.: Педагогічна думка, 2007. - 328 с.
19. Лексикон жестов : пособие. Кравченко Д.Ф. и др. – Донецк: Центр для глухих “Видеть значит слышать”, 2004. - 560 с.
20. Луцько К.В. Говори, думай, запам'ятовуй! Катерина Луцько. Підручник для нечуючих учнів. К., 1995. - 238 с.
21. Максименко Ю.П., Иванюшева Н.В., Щур Р.І. Азбука жестів. К.: Радянська школа, 1990. - 24 с.
22. Смирнова Е. Знакомьтесь: «Мимический словарь» Н. А. Тяжелова. Е. Смирнова // Наше життя. – 2002 – № 3 – С. 7.
23. Тищенко О.М., Кульбіда С. В. Українська жстова мова як об'єкт лексикографічної параметризації / О. М. Тищенко, С. В. Кульбіда / Лексикографічний бюлетень. – Вип. 12. – Київ, 2005. – С.37 – 42. <http://www1.nas.gov.ua>
24. Тяжелов Н. А. Мимический словарь (рукопись). – Харьков, 1940. – 240 с.
25. Українська жстова мова. Жестівник : навчальний посібник / С.Кульбіда, І.Чепчина та ін. – К.: [Педагогічна думка], 2012. – 206 с.
26. Український жестівник для батьків. Жестівник. - НАПН України, Ін-т спец. педагогіки, Лаб. Жстової мови, Укр. т-во глухих. – К.: СПКТБ УТОГ, 2011. – 380 с.
27. Фрадкіна Р. Н. Говорящие руки : тематический словарь жестового языка глухих России. – М.: ВОГ, 2001. – 599 с.
28. Battison R. M. 1974. Phonological deletion in American Sign Language. Sing Lang. Stud. 5:1-19.
29. Bellugi U., Klima E. Aspects of sign language and its structure. See Ref. 44, 1975. – pp. 169–203.

30. Cogill-Koez D. Signed language classifier predicates: linguistic structures or schematic visual representation? // Sign language and linguistics. V. 3 (2). 2000.
31. Hoiting N., Slobin D. Transcription as a tool for understanding: The Berkeley transcription system for sign language research (BTS) // Morgan G., Woll B. (eds.). Directions in sign language acquisition. Amsterdam; Philadelphia, 2002. <http://ihd.berkeley.edu>.
32. Liddell S. Grammar, gesture and meaning in American sign language. Cambridge, 2003.
33. Stokoe W. C. Sign language structure: An outline of the visual communication systems of the American deaf // Studies in linguistics 21: Occasional papers 8, 1960. 94 pp.
34. Supalla T. The classifier system in American sign language // Craig C. G. (ed.). Noun classes and categorization. Amsterdam; Philadelphia, 1986.
35. Zeshan U. Indo-Pakistani sign language grammar: A typological outline // Sign language studies. III, 2. 2000.